

Egede
Instituttet

Institutt for
misjonsvitenskap

Norsk Tidsskrift For Misjonsvitenskap

#4/2018 | Årgang: 72

-
- 3 Kristin Norseth
Leder
- 5 Levi Eidhamar
Malaysias kristne i spenningsfeltet mellom
religionsfrihet og offentlige restriksjoner
- 17 René Sølvsten Nissen
Fra vækkelse til karismatisk fornyelse
– et studie af karismatiseringen af den
østafrikanske vækkelse i Tanzania
- 25 Hallgeir Skretting
Film og barmhjertighet
- 38 Knut Kåre Kirkholm
Misjonal hermeneutikk
- 46 Robert Lilleaasen og Ingebjørg Nandrup
Opplevelse, dannelse og misjonspraksis
– korttidsmisjon fra Norge
- Bokmeldinger*
- 58 *Global kristendom. En samtidshistorie.*
Anmeldt av Kristin Norseth
- 59 *'Justification by Grace Alone': Facing
Confucian Self-Cultivation – The Christian
Doctrine of Justification Contextualized to
New Confucianism.*
Anmeldt av Peter Tze Ming Ng, Hong Kong
- 61 *Shaping Christianity in Greater China.
Indigenous Christians in Focus*
Anmeldt av Knud Jørgensen

Misjonal hermeneutikk

Knut Kåre Kirkholm

Knut Kåre Kirkholm (f. 1982), høgskolelektor og undervisningsleder ved Fjellhaug Internasjonale Høgskole siden 2008. Arbeider hovedsakelig med undervisning i bibelfag, inkludert språkene gresk og hebraisk.

Abstract

This article presents and addresses an ongoing academic discussion on missional hermeneutics. Since 2002 the Gospel and Our Culture Network (GOCN) has met for annual forum meetings discussing this issue and trying to clarify and define what is meant by missional hermeneutics. Through this work five different streams of thought have been identified and these five are presented in this article with some critical remarks: (1) The Bible tells the story about God's mission (*missio Dei*). (2) The Bible forms and equips God's people for mission. (3) The Bible should be read and interpreted as a document written by people engaged in the *missio Dei* and for people who today are in missional contexts (the missional locatedness of both author and reader). (4) The Bible itself gives us the method for how we can relate its message to a new cultural and religious context. (5) The Bible should be read cross-culturally, i.e. together with the culturally and socially 'other.'

Søkeord: Misjonal hermeneutikk, Bibelen, bibeltolkning, The Gospel and Our Culture Network, ssionary film – leprosy

Innledning

Gjennom de siste tiårene har det blitt ført en akademisk samtale og debatt om hvordan man skal tilrettelegge Bibelens rolle og bruk i misjonsoppdraget. I internasjonal bibel- og misjonsforskning har særlig nettverket Gospel and Our Culture Network (GOCN) spilt en sentral rolle. Dette nettverket møtes under den årlige forskerkonferansen som arrangeres av Society of Biblical Literature (SBL).

I dette miljøet har begrepet «misjon hermeneutikk» vokst fram og blitt tatt i bruk.¹ Det blir brukt ganske forskjellig, og det var vist seg vanskelig å definere entydig.² Likevel har man gjennom GOCNs arbeid kommet ganske mange skritt på veien mot en avklaring.

I denne artikkelen skal vi se nærmere på dette begrepet og hvordan ulike aktører i GOCN bruker det. Som disposisjon for denne oversikten benytter jeg introduksjonsteksten GOCN brukte i presentasjonen av sitt arbeid under møtene på SBL-konferansen i 2012:

(1) the ways in which the biblical text renders the identity of the *missio Dei*, the God who is engaged in mission to the whole creation; (2) the ways in which the biblical text is shaped for the purpose of forming a people of God who are called to participate in God's mission to the creation; (3) the ways in which the biblical text evokes and challenges a missionally located community's interpretive readings and questions; (4) the ways in which the biblical text relates the received tradition to a particular context in light of the good news of the reign of God in Jesus Christ; and (5) the ways in which the biblical text discloses its fullest meaning only when read together with the culturally and socially 'other'.³

Bibelen forteller om Guds misjon (*missio Dei*)

Denne tankegangen, som ligger i bunn hos alle aktørene i samtalen, går ut på at misjon bør gjøres til rammeverket for vår bibeltolkning. Basis er forståelsen av misjon som «*missio Dei*», den gjerning Gud gjør i verden gjennom sitt folk. I behandlingen av begrepet *missio Dei* er det vanlig å løfte fram *missio ecclesiae* som motstykket til *missio Dei*. Mens *missio ecclesiae* går ut på at man ser på misjon som et oppdrag og en aktivitet kirken gjør, vil *missio Dei* heller betone at misjon er Guds handling og Guds aktivitet som kirken kalles til å delta i. En klassisk definisjon av *missio Dei* finner vi hos den kjente missiologen David Bosch: «Mission is thereby seen as a movement from God to the world; the church is viewed as an instrument for that mission. There is church because there is mission, not vice versa. To participate in mission is to participate in the movement of God's love toward people, since God is a fountain of sending love.»⁴

Med en slik forståelse av misjonsbegrepet blir Bibelens rolle endret. Misjonens begrunnelse står og faller ikke lenger på enkeltutsagn, men er snarere noe som gjennomsyrer hele Bibelens budskap. Dersom man går med på at Bibelen presenterer et bilde som strekker seg fra skapelse til nyskapelse (fra 1 Mos 1-2 til Åp 21-22), blir Bibelen å forstå som den store fortellingen om hvordan Gud etter syndefallet opererer med den hensikt å frelse verden og bringe den tilbake til den paradisiske tilstand den en gang var i.

Med utgangspunkt i denne tanken og *missio Dei*-begrepet, forstås hele Bibelen som et misjonsdokument. De mange enkeltdelene og frelseshistoriske etappene blir i dette bildet enkelte «proximate objectives» (for å bruke ordene til Chris Wright), altså deloppdrag som må løses underveis, for å kunne løse det store oppdraget.

I framstillingen til forfattere som Chris Wright⁵ og Michael Goheen⁶ blir Bibelens misjonsbudskap i stor grad forstått langs den frelseshistoriske linjen som trekkes

opp gjennom Bibelens bøker. Derfor kan Chris Wright si at: «Mission is what the Bible is all about; we could as meaningfully talk of the missional basis of the Bible as of the biblical basis of mission».⁷

Fra et hermeneutisk ståsted hviler dette på en narrativ og synkron tilgang til Bibelen. Man er opptatt av Bibelen som den foreligger, ikke av noen rekonstruksjon av de historiske prosessene som ligger bak de ulike skriftenes tilblivelse. Og man leser Bibelen som et sammenhengende dokument.

En lignende tilrettelegging, som riktignok ikke har den samme narrative vektleggingen, finner vi i et bidrag fra David Bosch.⁸ Her identifiserer han noen viktige tema (inkludert historie) som sammen og hver for seg bidrar til en helbibelsk forankring av misjonsoppdraget. I en slik fremadskridende fortelling er det hele tiden slik at man kan lære av det som skjer tidligere i frelseshistorien. Guds oppdrag til menneskene om å forvalte skaperverket (1 Mos 1,28; 2,15), eller Guds oppdrag til Israel om å være et kongerike av prester (2 Mos 19,6), kan dermed kaste lys over kirkens oppdrag. En slik tankegang åpner opp for at man, for eksempel fra Det gamle testamente (GT), kan utlede større modeller med aktualitet for kirkens oppgave i dag. Det er hva Chris Wright gjør, når han gjør eksodushendelsen til en modell for hvordan kirken kan forstå sitt oppdrag i verden, der både politisk, økonomisk, sosial og åndelig frigjøring av undertrykte hører hjemme.⁹

En klar styrke ved denne beskrivelsen av «misjonal hermeneutikk» er at man får en tydelig bibelsk forankring av misjonsoppdraget. Man gjør seg ikke avhengig av enkelttekster, men kan begrunne misjon fra et helbibelsk ståsted. Samtidig er det verdt å stille noen spørsmålstegn ved en slik tilgang. Selv om en synkron og narrativ tilgang til Bibelen har blitt populær – kanskje særlig i evangelikale kretser – må det påpekes at man kan komme til å neglisjere at Bibelen også er et historisk dokument og at god bibeltolkning ikke kan løsrive seg fra dette. Et annet og noe postmodernistisk trekk ved den misjonale hermeneutikken er at det de siste årene kommet ut bidrag der man forsøker å lese hele bøker i Bibelen fra en misjonsteologisk synsvinkel.¹⁰ Dette er bøker med mye spennende og interessant bibel- og misjonsteologi, samtidig som de representerer den postmodernistiske tendensen til å lese tekster gjennom (begrunnede) «linser» fortolkeren selv velger å bruke.

Selv om en slik misjonal tilgang til Bibelen medfører at man får et bedre fundament for begrunnelsen av misjonsoppdraget, er det ikke sikkert at man klarer å unngå tendensen til at ulike fortolkere får sine «yndlingstekster» de «alltid» bruker. Jeg synes å se noe av denne tendensen i en del av arbeidene produsert av det nevnte GOCN-nettverket. Videre kan det stilles spørsmålstegn ved hvordan man behandler forholdet mellom Det gamle og Det nye testamente. Hvordan overfører man til kirken noe som er talt til GTs Israel. Kan man, som Chris Wright eksempelvis gjør, bruke eksodushendelsen eller jubelåret som en modell for kirkens oppdrag i verden?¹¹ Det behøves god refleksjon om brudd og kontinuitet mellom GT og NT.

Det som likevel må ses på som den tyngste innvendingen, er av mer systematisk-teologisk karakter og kom fra Gayle E. Doornbos under et foredrag den årlige konferansen til The Evangelical Theological Society (ETS) i 2014.¹² Dersom alt i Bibelen er misjon og dersom misjon er det bærende i teologien, står Bibelens tale om Gud og Guds handlinger i fare for å bli redusert til bare å være misjon. I klassisk kristen teologi er Gud først og fremst definert som kjærlighet, og i egenskap av at Gud er treenig, kan denne kjærligheten utfoldes uten at det er behov for å *skape* noen å elske. På den måten opprettholdes også læren om Guds selvtilstrekkelighet. I dette lys blir misjon heller noe som uttrykker og springer ut av Guds kjærlighet til det skapte (som han fritt valgte å skape). Poenget er at Gud er større enn misjon og Bibelen er større enn misjon. Dersom misjon skal innta en så sentral rolle som det den gjør hos de ovennevnte forfatterne, vil det, påpeker Gayle E. Doornbos, kunne få uønskede konsekvenser for tenkningen om Guds vesen.

Bibelen utrunder til misjon

Det forrige punktet om Guds misjon legger et viktig premiss for dette neste, nemlig at Bibelens og bibeltolkingens funksjon er å utruste Guds folk til misjon. Gud er den som driver misjon, og han inviterer kirken med på dette. For å utruste kirken til denne tjenesten bruker Gud, ved sin Ånd, Bibelens hellige skrifter. I dette ligger også et bestemt bibelsyn, nemlig en aksept av at Bibelen har autoritet for kirken og at Bibelen er et Åndens redskap.

Missiologen Darrell Guder mener derfor at det grunnleggende hermeneutiske spørsmålet vi skal gå til teksten med, er spørsmålet: «How did this particular text continue the formation of witnessing communities then, and how does it do that today?»¹³ En slik tilnærming krever et godt stykke eksegetisk og historisk arbeid og er ikke nødvendigvis like narrativt og synkront orientert som perspektivet vi behandlet ovenfor. Likevel er ikke hovedinteressen de eksegetiske innsiktene, men snarere spørsmålet om hva teksten har å bety for oss som lever i dag. Darrell Guder svarer på spørsmålet sitt ved å forstå Skriftens autoritet mer funksjonelt og sier at «The author is one who increases human capacity and knowledge by the product of one's work».¹⁴ Bibelen forteller en historie kirken inviteres til å delta i og videreføre. Langs de samme linjene tenker også Michael Goheen, som bruker en illustrasjon hentet fra den britiske NT-forskeren N. T. Wright.¹⁵ Vi kan se for oss at noen finner et tapt stykke av Shakespeare. Dette stykket består av fem akter, men den femte akten er i hovedsak borte. Men aktens første scene og avslutning foreligger. Ville det ikke da være naturlig å la skuespillerne fordype seg i det materialet man har og la seg styre av retningen i dette, for så å improvisere resten og slik kunne framføre hele skuespillet? Dette kan så overføres til Bibelen. Ved å fordype seg i Bibelen og la seg styre av den, settes kirken i stand til «å spille» den femte akten. På den måten får Bibelen autoritet, uten å bli en punkt-for-punkt instruksjonsbok.

Selv om en dynamisk autoritetsmodell kan løse noen problemstillinger knyttet til veien fra bibeltekst til våre liv i dag, unngår den ikke de vanskelige spørsmålene knyttet til avstanden mellom Bibelens første mottakere og oss som lever i dag. Vi har riktignok en del til felles i egenskap av at vi er mennesker og har (omtrent) den samme bibelteksten, men samtidig er den kulturelle og historiske avstanden svært stor. I tillegg er det stor forskjell på hvordan mennesker med ulik bakgrunn den dag i dag mottar Bibelens budskap.¹⁶

Jeg tror det er riktig å si at en viktig side ved Bibelens funksjon er å utruste Guds folk til misjon. Men igjen kan man spørre seg om man gjør for mye ut av dette poenget. Viktigere er det at Bibelen er en åpenbaring av Gud – hans hellighet (lov) og hans nåde (evangelium) og at dette er «ord til deg som du skal bli frelst ved» (Apg 11,14 – NB88). Disse sidene ved Bibelens funksjon behøver ikke stilles opp mot hverandre, men i tråd med den lutherske tradisjonen vil jeg likevel påpeke at aforismen «Kristus er Skriftens kjerne og stjerne» også gjelder her.

Bibelen leses og tolkes i en misjonskontekst

Når Michael Barram skal tale om misjonal hermeneutikk, retter han oppmerksomheten mot lesernes ståsted – deres «Missional Locatedness». Leserene må hele tiden stille spørsmålet: «How do we read the Bible faithfully today?» All lesning og fortolkning begynner et sted, og det er hermeneutisk klokt å være oppmerksom på eget utgangspunkt. De to nevnte perspektivene på misjonal hermeneutikk ligger i bunn av hans definisjon: «God has a mission in the world and that we read Scripture as a community called into and caught up by those divine purposes.»¹⁷ Med dette som utgangspunkt etterlyser han to perspektiver han mener bibelforskere i altfor liten grad har tatt hensyn til. For det første ønsker han at man i større grad tar høyde for Bibelens misjonale karakter i bibelvitenskapens historisk orienterte arbeid med teksten.

Derfor tar han også til orde for å spørre hvordan bibeltekstene – særlig NT – fungerte misjonalt i sine opprinnelige kontekster. Tekstene er blitt til og lest i en situasjon der man drev misjon, og de skulle blant annet tjene til å utruste sine opprinnelige lesere til å utføre misjonsoppdraget.¹⁸ Dermed er det «methodically reductionistic» å utelate såkalte «missiological questions». Men Michael Barram ønsker at forskningen skal ta et steg lenger og også stille spørsmålet om hvordan Bibelens tekster fungerer i dag. For, som han sier, «Christian congregations caught up in the missio Dei read the Bible from a social location characterized by mission».¹⁹ Guds folk er sendt til verden og leser Bibelen fra det perspektivet. Misjonal hermeneutikk handler ikke primært om å utlede og begrunne misjon fra Bibelens tekster, men om å gå i nærkamp med tekstene ut fra spørsmålet om hvordan de i dag former vår forståelse av *missio Dei* og vår rolle i denne. Derfor er Michael Barrams «missiological questions» en ressurs som kan gi hjelp også til oss som lever i dag, slik at vi kan få dypere innsikt i *missio Dei* (Guds misjon i verden) og vår rolle i dette. På den måten uttrykker han egentlig et ønske om at bibelvitenskapen i større grad skal bli seg bevisst på å være en tjener for kirken og sier at «biblical scholarship is healthiest when the processes and products of interpretation are rooted in the ongoing life of believing communities that value the text as Scripture».²⁰

I lys av dette løfter Michael Barram fram en utfordring til henholdsvis missiologien og bibelvitenskapen. Missiologene blir utfordret til å jobbe enda bedre med bibelfaglig metodikk, slik at de kan vise større metodisk bevissthet i sin bruk av bibeltekster. Bare slik vil de kunne vinne tillit blant bibelforskere. Motsatt bør bibelforskere i større grad våge seg utpå å stille såkalte «missional questions»²¹ i sitt tekstarbeid. Dette vil være fruktbart både når man arbeider historisk og eksegetisk med teksten, og når man anvender teksten.

Selv oppsummerer han sin tese med ordene:

[A] missional hermeneutic should be understood as an approach to Scripture that self-consciously, intentionally, and persistently bring[s] to the biblical text a range of focused, critical, and located questions regarding church's purpose in order to discern the faith community's calling and task within the missio Dei.²²

Den åpenbare kritiske innvendingen mot Michael Barrams tenkning er at grenseoppgangene mellom historisk eksegesi og aktuell applikasjon blir utydelig. Han forsøker riktignok å holde dem fra hverandre, men lykkes bare i begrenset grad. Resultatet blir for all del interessant og jeg tror også viktig for kirken, men rent metodisk er det vanskelig å komme unna at hans forslag ender opp som et perspektiv blant andre. Dermed rammes det av den samme kritikken som ovenfor, nemlig at det blir en representant for den postmodernistiske tendensen til å lese tekster gjennom linser fortolkeren selv bestemmer seg for å bruke.

Bibelen gir selv metoden for hvordan dens budskap kan møte en mottakerkultur

En fjerde måte å nærme seg begrepet «misjonal hermeneutikk» finner vi i arbeidet til James Brownson. Han har en særlig interesse i NTs bruk av GT og finner gjennom dette en nøkkel til sin tenkning. På samme måte som Michael Barram påpeker James Brownson at «The Early Christian movement that produced and canonized the New Testament was a movement with a specifically missionary character».²³ Ved å studere NTs bruk av GT finner han et mønster (paradigme), som kan overføres til møtet som oppstår mellom evangeliet og kulturen også i vår tid. Evangeliet, de gode nyhetene om Jesus, hans død og oppstandelse for å frelse verden, framstår som «an interpretative matrix», et sett «tolkningsregler» de ulike NT-forfatterne benytter, når de skal relatere og gi videre det overleverte budskapet til en ny kulturell setting. I dette møtet oppstår en kritisk dialog, der noe i kulturen må avvises, mens noe annet kan

anerkjennes. Gjennom å studere hvordan møtet mellom evangeliet og den overlev-erte tradisjonen fungerer i NT, kan NT lære oss en metode som er nyttig i dag. Ved å identifisere NT-forfatternes «interpretative matrix» angis en retning («at least some clues»²⁴) for hvordan vi kan gjøre det samme.

J. Ross Wagner er en av dem som har arbeidet langs de samme linjene. I artikkelen «Missio Dei: Envisioning an Apostolic Reading of Scripture»²⁵ taler han derfor om «an apostolic hermeneutic». I sin artikkel forsøker han å vise hvordan man ved hjelp av eksegetisk arbeid kan avdekke og oppdage en slik «apostolic hermeneutic» som igjen kan danne grunnlaget for hvordan vi selv går fram i vårt misjonsarbeid.

Skal man lykkes med å gjennomføre denne metoden, er det nødvendig med en avklart forståelse av hva evangeliet er, og hvordan NTs forfattere brukte evangeliet som «an interpretative matrix». I dette ligger naturlig nok også den største svakheten til denne måten å arbeide på. For ulike definisjoner av hva som menes med «evangeliet» og ulik forståelse av de hermeneutiske mekanismene, vil kunne skape et mangfold som egentlig sier mest om den enkelte fortolkeren.

I en artikkel fra 2014 kommer Greg McKinzie for øvrig med kritisk merknad til hvordan man i det hele tatt har forstått James Brownsons bidrag.²⁶ Han peker på at James Brownson først og fremst har gitt noen interessante innspill til hvordan vi bedre kan forstå hermeneutikken til de bibelske forfatterne. Dette bør ikke uten videre blandes sammen med det missiologiske arbeidet med å beskrive dynamikken som oppstår i tverrkulturelle møter.²⁷

Bibelen leses og forstås best når den leses tverrkulturelt

Dette femte punktet i GOCNs introduksjon til SBL-møtene i 2012 er trolig basert på samtalene i nettverket i forlengelsen av en oppsummeringsartikkel George Hunsberger skrev i 2008²⁸. I en av responsene til denne peker James Brownson på nettopp det som siden blir dette femte punktet.²⁹ Utgangspunktet er at misjon så ofte innebærer tverrkulturelle møter. Dermed er det naturlig at misjonal hermeneutikk ser på dette tverrkulturelle møtet som stedet hvor bibeltolkningen finner sted. Dette er beslektet med kategori 3 ovenfor, men her vektlegges først og fremst det faktum at mennesker fra ulike kontekster bærer med seg ulik «bagasje» når de kommer til teksten og at det vil farge deres tolkning. Misjonal hermeneutikk handler ikke bare om at en leser møter en tekst, men om at leseren møter en tekst sammen med «an 'other'», som hører og leser teksten på en annen måte.

Ikke direkte relatert til GOCNs arbeid, men som likevel foregår langs de samme linjer, kan prosjektet «Through the Eyes of Another» nevnes.³⁰ Det ble initiert av Vrije Universiteit i Amsterdam, sammen med protestantiske kirker i Nederland. Det går ut på at man lar bibelgrupper i forskjellige land lese og reflektere rundt de samme tekstene og rapportere hva man snakket om og hva man fant. Denne rapporten leses så av en partnergruppe som også gir respons. Når to grupper gjensidig har gjort dette og lastet opp sine rapporter, er leseprosessen fullført.

Flere forskere er knyttet til dette prosjektet og det publiseres en del interessante resultater fra de ulike leseprosessene. GT-professor Knut Holter ved VID i Stavanger (tidligere Misjonshøgskolen) har deltatt i dette arbeidet.³¹ Knut Holter har i mange år arbeidet med problemstillinger knyttet til bibellesning og -tolkning i en afrikansk kontekst. Han påpeker blant annet at svakheten i vår egen bibellesning er at teksten fort blir «et speil man kun ser seg selv i, et speil som ikke lenger utfordrer egne forestillinger, kun bekrefter disse». Derfor er nytteverdien av slik interkulturell lesning at den vil «la teksten fungere som et vindu der den andre leseren viser at det finnes tolkningsmuligheter utover disse egne forestillingene».³² Til tross for nytteverdien Knut Holter peker på, er det naturlig å påpeke at dette ikke har så mye med tradis-

jonell historisk-kritisk eksegesi å gjøre. Når det er sagt, vil jeg gjerne påpeke at representantene for denne tilgangen er bevisste på akkurat dette. Derfor er ikke dette så mye en kritikk som det er en understrekning av viktigheten av at man hele tiden jobber med å opprettholde den metodiske bevisstheten i arbeidet med kontekstuelle lesninger. De er interessante og lærerike, og kan kaste nytt lys over teksten, så lenge de på det metodiske plan ikke forveksles med eksegesens historiske komponent.

Oppsummering

Siste ord er ennå ikke sagt i denne debatten og samtalen. Men arbeidet George Hunsberger og GOCN har gjort med å kategorisere de ulike posisjonene er blitt nokså bestemmende, noe George Hunsberger selv antyder.³³ Nyere innspill er primært variasjoner, presiseringer og forbedringer av de samme kategoriene.³⁴

Arbeidet som gjøres med misjonal hermeneutikk, er på mange måter nyttig og interessant. Av egen erfaring vet jeg at misjon er et velegnet startpunkt for å bedrive hermeneutisk refleksjon i praksis. Man tvinges ganske enkelt til det, fordi man så fort oppdager hvor mye ulik kulturell «bagasje» har å si for ens lesning og forståelse. Samtidig er min oppfatning av denne bestemte akademiske samtalen at spriket mellom de enkelte definisjonene av misjonal hermeneutikk er svært stort. Derfor blir interessant å se om deltakerne klarer å komme ut med en felles forståelse, eller om vi heller kommer til å se at spriket bare øker.

Den klart tyngste innvendingen mot hele prosjektet finner jeg i den ovennevnte kritikken framført av Gayle Doornbos under konferansen til The Evangelical Theological Society (ETS) i 2014. Grunnen er at hun stiller spørsmål ved selve fundamentet, nemlig Chris Wrights tese om «the missional basis of the Bible». Og her tror jeg hun treffer et viktig punkt. Kan vi egentlig la «misjon» bli det som «bærer» Bibelen og teologien? Det skal sies til Chris Wrights forsvar at han selv modererer seg noe.³⁵ Men likevel, dette er en akademisk samtale preget av stor begeistring for prosjektet man arbeider med. Og dynamikken i en slik samtale er nesten alltid at man tøyer strikken for langt. Jeg tror og mener at «misjon» helt klart kan være en viktig port til økt innsikt i sentrale bibelske anliggender, men vil stille meg blant dem som maner til edruelighet.

Noter

1. *Det ser ut som at James Brownson var den første til å benytte akkurat dette begrepet (jf. James V. Brownson, «Speaking the Truth in Love: Elements of a Missional Hermeneutic», International Review of Mission 83, nr. 330 (1994): 479-504. Dette påpekes iallfall George R. Hunsberger, «Proposals for a Missional Hermeneutic: Mapping a Conversation», Missiology 39, nr. 3 (juli 2011): 309-321.*
2. *Svært mange av titlene på ulike papers presentert i GOCN og artikler fra forskere tilknyttet dette nettverket, bærer bud om akkurat dette: Brownson, Speaking the Truth in Love, 479-504. Michael Barram, «The Bible, Mission and Social Location: Toward a Missional Hermeneutic», Interpretation 61, nr. 1 (2007): 47-58. Michael W. Goheen, «Continuing Steps Towards a Missional Hermeneutic», Fideles 3 (2008): 49-99. Hunsberger, Proposals for a Missional Hermeneutic, 309-321 og Greg McKinzie, «Currents in Missional Hermeneutics», Missio Dei 5, nr. 1 (2014): 19-47.*
3. *Sitatet er hentet fra innkallingen til GOCN-nettverket under SBL-konferansen i 2012 (https://www.sbl-site.org/meetings/Congresses_CallForPaperDetails.aspx?MeetingId=216&VolunteerUnitId=491). Disse punktene er basert på arbeidet som er gjort i dette nettverket i senere år og bygger i stor grad på en artikkel George Hunsberger la fram utkast til under et nettverksmøte i 2009. Artikkelen er senere publisert i tidsskriftet Missiology (Hunsberger, Proposals for a Missional Hermeneutic, 309-321) og i en lett utvidet versjon, «Mapping the Missional Hermeneutics Conversation» i Michael Goheen (ed.), Reading the Bible Missionally (Grand Rapids, MI: Eerdmans, 2016, 45-67.*

4. David Jacobus Bosch, *Transforming Mission. Paradigm Shifts in the Theology of Mission* (Maryknoll, NY: Orbis Books, 1991), 391.
5. Christopher J. H. Wright, *The Mission of God: Unlocking the Bible's Grand Narrative* (Downers Grove, IL: IVP Academic, 2006).
6. Goheen, *Continuing Steps*, 49-99.
7. Wright, *The Mission of God*, 29.
8. David J. Bosch, «Hermeneutical Principles in the Biblical Foundation for Mission,» *Evangelical Review of Theology* 17, nr: 4 (1993): 437-51 vektlegger «Compassion», «History», «Suffering» og «Conduct» som tråder man kan følge gjennom både GT og NT. Strengt tatt har framstillingen til Chris Wright noe av den samme karakteren, men han henter i større grad de ulike temaene fra den bibelske historielinjen.
9. Wright, *The Mission of God*, 265-288. Denne tankegangen preger også misjonsdokumentet «the Cape Town Commitment», vedtatt under Lausanne-konferansen i Cape Town, 2010. Wright var for øvrig en svært viktig bidragsyter til dokumentet, da han forfattet dokumentets første del og deltok i gruppen som forfattet dokumentets andre del.
10. Se for eksempel G. K. Beahle, *The Temple and the Church's Mission: A Biblical Theology of the Dwelling Place of God* (Downers Grove, IL: IVP Academic, 2004). W. Ross Blackburn, *The God Who Makes Himself Known: The Missionary Heart of the Book of Exodus* (Downers Grove, IL, IVP Academic, 2012). Tim Davy, *The Book of Job and the Mission of God: An Application of a Missional Hermeneutic to the Book of Job* (PhD Thesis) (University of Gloucestershire, 2014).
11. Jf. Wright, *The Mission of God*, 265-288 og 298-323.
12. Framlegget til Gayle E. Doornbos hadde «Scripture and Missio Dei: Examining the Hermeneutics of Missional Readings of Scripture». Dette framlegget er ikke publisert, men kan kjøpes på internett (<http://www.wordmp3.com/details.aspx?id=17308>).
13. Darrell L. Guder, «Missional Hermeneutics: The Missional Authority of Scripture – Interpreting Scripture as Missional Formation,» *Mission Focus: Annual Review* 15 (2007):108.
14. Guder, *Missional Hermeneutics*, 119.
15. Michael W. Goheen, *Introducing Christian Mission Today: Scripture, History and Issues 1st Edition* (Downers Grove, IL: IVP Academic, 2014), location 1101-1119 (Kindle). Se også N. T. Wright, *The New Testament and the People of God* (Minneapolis, MN: Fortress Press, 1992), 239-243.
16. Jf. Brownson, *Speaking the Truth in Love*, 484-487.
17. Michael Barram, «'Located' Questions for a Missional Hermeneutic,» upublisert paper fra 2006, men tilgjengelig på hjemmesiden til GOCN (www.gocn.org/resources/articles/located-questions-missional-hermeneutic).
18. Barram, *The Bible, Mission, and Social Locaton*, 49.
19. Barram, «'Located' Questions.
20. Barram, *The Bible, Mission, and Social Locaton*, 49.
21. Eksempler på slike «missional questions» er lansert av Barram selv (se Barram, «'Located' Questions), men han nevner også fem spørsmål fra Guder som hjelper til å «provide an initial framework for asking increasingly specific, located questions» (Barram, «'Located' Questions, 3).
22. Barram, «'Located' Questions, 4.
23. Brownson, *Speaking the Truth in Love*, 482.
24. Brownson, *Speaking the Truth in Love*, 496.
25. J. Ross Wagner, «Missio Dei: Envisioning an Apostolic Reading of Scripture,» *Missiology: An International Review* XXXVII, nr. 1 (2009).
26. Dette sier han med adresse til den ovennevnte oppsummeringsartikkelen fra George Hunsberger (se note 3). Underforstått taler han også om hvordan GOCN siden har videreført dette i sin beskrivelse av eget arbeid med misjonal hermeneutikk (jf. note 3).
27. McKinzie, *Currents in Missional Hermeneutics*, 33-34.
28. Se note 3.
29. James V. Brownson, «A Response at SBL to Hunsberger's 'Proposals...,'» upublisert konferansepaper fra 2009 tilgjengelig på hjemmesiden til GOCN (<https://gocn.org/library/a-response-at-sbl-to-hunsbergers-proposals-esay/>).
30. Se prosjektets hjemmeside (<http://www.bible4all.org/Content/default.aspx?ah=1>).
31. Se Knut Holter, «Am I My Brother's Keeper? Justice and Transformation in a Malagasy-Norwegian Dialogue (Genesis 4),» i Hans de Wit og Janet Dyk (eds.), *Bible and Transformation: The Promise of Intercultural Reading Semeia Studies* bd. 81 (Atlanta, GA: SBL Press, 2015), 355-68. Knut Holter, «My Punishment is Greater than I Can Bear: Malagasy and Norwegian Ordinary Readers on Genesis 4:13,» i Hans Snoek (ed.), *In Love with the Bible and Its Ordinary Readers: Hans de Wit and the Intercultural Bible Reading Project* (Elkart, IN: Institute of Mennonite Studies, 2015), 31-39.
32. Knut Holter, «Bibelen leses ulikt ut fra ståsted, kulturelle forhold spiller en stor rolle,» *Stavanger Aftenblad*, (16. juni 2016).
33. Hunsberger, *Mapping the Missional Hermeneutics Conversation*, 64-67.
34. Se for eksempel McKinzie, *Currents in Missional Hermeneutics*, 34-41.
35. Wright, *The Mission of God*, 29-32.

